№ 100 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 16

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 100 ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍԻ 16

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“.
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ ե լ ե ֆ օ ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ ե լ ե ֆ օ ն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն ընդհանրութեան, որ Ուպրավայում բացված է հանգանակութիւն ի նպաստ՝ զօրքի պահեստից Հեռաւոր Արևելք կանչված և այնտեղ իսկական ծառայութեան մէջ գտնվող զինւորականների ընտանիքների: Նուիրատւութիւն անել ցանկացողները հրաւիրվում են Ուպրավայի կասսան, որտեղից նրանք փողի ստացման մասին կը ստանան սահմանված անդորրագրեր: 1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պայմանները պատերազմական բեմում. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կառավարիչ սենատի որոշումը: Մամուլ. Նամակ Մոսկվայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԵՄՈՒՄ

—

Պատերազմական բեմը մանաւանդ սարսափելի է դառնում այն ժամանակ, երբ այնտեղ երևան են գալիս հիւանդութիւններ՝ սուր արտայայտութեամբ: Եւ անցեալի պատմութիւնը ցոյց է տալիս, որ հիւանդութիւնները աւելի զոհեր են տանում զօրքերից, քան պատերազմական ընդհարումները և ճակատամարտերը: Այսօրվայ հեռագիրը հանգստացնում է՝ հաղորդելով, որ ռուսական բանակում զօրքի առողջական վիճակը լաւ դրութեան մէջ է գտնվում ներկայումս:

Անձրևների շրջանը սկսվելուց Մանջուրիայի և Կորէայի ընդարձակ տարածութիւնների վրա կը կազմվեն անթիւ և անհամար ճահիճներ, որոնք կիզիչ արեգակի ազդեցութեան տակ կը նեխվեն, կը լցվեն վնասակար սաղմերով և կը դարձնեն ջուրը վտանգաւոր՝ մարդու կազմուածքի համար: Աչքի առաջ ունենալով այդ հանգամանքը, միջոցներ են ձեռք առնված կարելին չափ մեծ թւով զտիչներ կամ ֆիլտրներ ունենալու պատրաստի, գործածութեան համար:

Առհասարակ առողջապահական-բժշկական մասը «Развѣд.» թերթի ասելով, եապօնական բանակներում լաւ է կազմակերպված: Ուշք է դարձված թէ վէրքեր բժշկելու և թէ մանաւանդ վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ մի շարք միջոցների գործադրութեան վրա:

Եապօնացիները երբէք չեն խմում հում ջուր, մանաւանդ եթէ բրինձի արտերից է հոսում, լաւ գիտենալով, որ այդ ջուրը չափազանց վնասակար է: Նրանք աշխատում են, եթէ հնար ունեն, թէյ խմել: Արշաւանքների ժամանակ եապօնական զօրքերը, եթէ եռացրած ջուր չունեն, բաւականանում են սխայն բերանները հում ջրով ողողելով, բայց ջուրը կուլ չեն տալիս:

Շնորհիւ գործ դրած առողջապահական միջոցների, աջողվել է շատ սահմանափակել դ ի ս ե ն տ ե ր ի ա (արիւնալուծութիւն) և բ ե ր ի բ ե ր ի (թմրութիւն և քնափութիւն) հիւանդութիւնների զարգացումը, որոնք առաջներում մեծ զոհեր էին տանում եապօնացիներից: Բերիբերի հիւանդութեամբ 1899 թւին նաւատորմի զօրքի մէջ տկարացել էին միայն 6 հոգի. իսկ ցամաքի զօրքում դեռ այդ հիւանդութիւնը գոյութիւն ունի:

Ուտելու մթերքների վերաբերութեամբ եապօնացիները այն յարմարութիւնը ունեն, որ սովոր են տեղական կերակուրներին, որոնց հիմքը կազմում է բրինձը գլխաւորապէս: Բայց զօրագնդերի հետ միշտ առաջ են շարժվում փոքրիկ սայլակներ, որոնց վրա բարձած են լինում բրինձ, միս, ձուկ, չորացրած ձուկ, բակլայ, բողկ և ուրիշ արմտիքներ: Այդ սայլակները առաջ են շարժվում մարդկանց միջոցով, որոնք փոխարինում են այդպիսով ձիերին և ջորիներին: Այդ մշակները, որոնք յայտնի են «նիմբու» կամ «կուլի» անուններով, ստանում են լաւ վարձատրութիւն և կազմում են եապօնական բանակների անհրաժեշտ պատկանելիքներից մէկը: Մշակների մի որոշ թիւ էլ բեռնակրութեամբ են պարապված, տանելով իրանց ուսերի վրա ծանրութիւններ: Այդ մշակները յարմար են մանաւանդ այն յատկութեամբ, որ իրանք կարող են և պարտաւոր են հոգալ իրանց ապրուստի մասին:

Հիւանդների խնամատարութեան վրա պատերազմող երկու կողմերումն էլ մեծ հոգ են տանում Կարմիր Խաչի ընկերութիւնները իրանց բազմաթիւ բաժանմունքներով:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ՍԵՆԱՏԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

էջմիածնի հայ-լուսաւորչական սինօդում ամուսնական եւ ամուսնալուծական գործերը վարելու կարգի մասին.

—

Առաջ բերած կանօնների հետ միասին՝ 1132. դ յօդուածում ասված է. «առաջնորդվելով հայ-լուսաւորչական եկեղեցու հին որոշումներով և նախորոք ուկն դնելով Էջմիածնի նոյն դաւանութեան սինօդի կարծիքին, պատրիարքը վերջնականապէս վճռում է բոլոր զուտ-կրօնական գործերը, որոնք վերաբերում են հաւատի դաւանանքներին, ծիսակատարութիւններին և նման հարցերին»: Անկասկածելի է,—ինչպէս խոստովանում է և ինքը՝ խնդրողը, որ յիշված երկու տեսակի գործերը նոյնն են, ինչ որ 1143-դ յօդուածի մէջ գործերը «հաւատի դաւանանքների և ծիսակատարութիւնների» մասին, և, հետևաբար, 1132 և 1143-դ յօդուածների տառացի մտքով՝ վերջնականապէս վճռվում են՝—առաջին յօդուածի հիման վրա ծայրագոյն պատրիարքի ձեռով, Էջմիածնի սինօդի վճիռները նախապէս ընդունելուց յետոյ, իսկ ըստ երկրորդ յօդուածի՝—վճռվում են վերջնիս ձեռքով. բայց այդ տարաձայնութիւնը կորչում է, եթէ ուշք դարձնենք, որ 1146 և 1147-դ յօդուածներում խօսվում է պատրիարքին ոչ թէ սինօդում կատարվող զուտ-կրօնական գործերը վճռելու իրաւունք տալու մասին, այլ միայն նրանց վերաբերութեամբ վճռական ձայն տալու սինօդի իւրաքանչիւր օրագրութեան վրա մակագրութիւններ գրելու, անելով այդ գործերի վերաբերութեամբ իր եզրակացութիւնները: Աչքի առաջ ունենալով այդ ցուցումները, անհրաժեշտ է խոստովանվել, որ զուտ կրօնական գործերը նշանակված երկու տեսակների, ինչպէս և միւս բոլոր տեսակների, վերջնականապէս վճռվում են սինօդի որոշումներով արձանագրված նրա օրագրութիւններում, հաստատված պատրիարքի մակագրութիւններով և կամ կազմված այդ մակագրութիւնների համեմատ: III. դրանից յետոյ անցնելով այն հարցի քննութեանը, թէ իսկապէս ինչ գործեր պէտք է հասկանալ զուտ-կրօնական ասելով, չէ կարելի այդպիսիներ չը համարել, բացի 1132 և 1143-դ յօդուածներում մատնանիշ արվածները, հաւատի դաւանանքների և պաշտամունքների կատարման մասին եղած գործերը, նոյնպէս և վերջին յօդուածում նշանակված եկեղեցական ծէսերի և ընդհանրապէս եկեղեցու կանօնների մասին, եթէ դրված գործավարութիւնը բացառապէս նպատակ ունի որ և է կրօնական դաւանանքի կամ եկեղեցական կանօնի հաստատումը, կամ թէ մէկի կամ միւսի մաքի մեկնաբանութիւնը, և կամ եկեղեցական ծէսերը կատարելու կարգի ցուցումը: Այդ դէպքում գործը չէ պարունակում իր մէջ ուրիշ տարր, բացի կրօնականից, այդ բառի նեղ մտքով: Բայց եթէ գործավարութիւնն ունի ուրիշ նպատակ, որին հասնելու համար անհրաժեշտ է հաւատի դաւանանքների կամ եկեղեցու կանօնների գործադրութիւնը որ և է փաստական պարագաների վերաբերութեամբ կամ այդ վերջինների վերաբերութեամբ՝ անհրաժեշտ դէպքերում, պետական օրէնքների գործադրութիւնը ևս, այն ժամանակ այդպիսի գործ կը պատկանի միայն «կրօնական գործերի» կարգին, ինչպէս որ օրէնքի մէջ անուանվում են հանրապէս այն բոլոր գործերը, որոնք դրված են օտար դաւանութիւնների հոգևոր իշխանութիւնների վարչութեան տակ (նայել վերոյիշեալ օտար դաւանութիւնների կանօնադրութեան III գիրքը և I գրքի վերնագիրը. «Օտար դաւանութիւնների կրօնական գործերի կանօնադրութիւններ»). բայց գործը զուտ-կրօնական չէ լինում, որովհետը նա, իր ամբողջութեամբ, չէ կարող վճռվել եկեղեցու հին որոշումների հիման վրա, որոնցով, 1122-դ յօդուածի համաձայն՝ պատրիարքը պարտաւոր է առաջնորդվել այդպիսի գործեր քննելու ժամանակ. սրանից հետևում է, որ այդ թւին չը պատկանած գործի վճիռը չէ կախված ծայրագոյն պատրիարքի միահեծան իշխանութիւնից: Բայց, միւս կողմից, դա ամենևին չէ նշանակում, թէ վերջինս այդպիսի գործում զրկված է լինելու վճռական ձայնից հաւատի դաւանանքների և եկեղեցու կանօնների վերաբերմամբ եղած հարցերի առիթով, որոնք բացատրութիւն են պահանջում նոյն իսկ գործը վճռելու համար: 1132-դ յօդուածի մտքի հետ անհամաձայն կը լինէր, եթէ նոյն յօդուածի պատրիարք-կաթողիկոսին յայտկացրած յիշեալ հարցերի վերջնական վճռի կարևոր իրաւունքի իրականացումը կախման մէջ դնվի այն բոլորովին պատահական հանգամանքից թէ արդեօք հոգևոր հարցի բացատրութիւնը հանդիսանում է իբր դրված գործավարութեան միակ նպատակ, կամ թէ, բացի դրանից, անհրաժեշտ է նոյնպէս պահանջված բացատրութեան գործադրութիւնը որ և է փաստական հանգամանքի վերաբերմամբ, և վերջին դէպքում՝ այդպիսին ճանաչել ոչ միայն պատրիարքին պատկանող գործը, այլ սինօդին, դրանով էապէս սահմանափակելով կաթողիկոսի իշխանութիւնը, որ բղխում է 1117-դ յօդուածով նրա վրա դրած պարտականութիւնից՝ հսկել հայ-լուսաւորչական եկեղեցու «կանօնների և ծէսերի» ճիշդ կատարման վրա, իսկ այդպիսի ոչ զուտ-կրօնական կարգին պատկանած կրօնական հարցեր վճռելու կարգը, ակներև է, որ պէտք է լինի այն, ինչ որ մատնանիշ է արված 1146 և 1147-դ յօդուածներում: Իսկ այդպիսի հարցերի վճռման համար, սինօդը ճշդութեամբ առաջնորդվելով պատրիարքի այդ մասին արած մակագրութիւնով, պարտաւոր է կայացնել վերջնական վճիռ տուած գործի առիթով՝ ընդհանուր հիմունքներով, կօլլեգիալ կարգով:

(Կը շարունակվի)

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

—

Արևելքը բռնապետութիւնների որրանն է: Այս հին իրողութիւնը «Каспій» լրագրի մէջ պ. Աղաեվ ուզում է բացատրել նրանով, որ արևելեան ազգերի մէջ չափազանց զարգացած է երևակայութիւնը: Բացատրութիւնը միակողմանի է. յամենայն դէպս, ֆանտազիան, որին այդպիսի մեծ դեր է յատկացրված, արևելեան կեանքի երևոյթներից մէկն է: Բայց չը վիճենք: Ինչ էլ լինի, իրողութիւնն այն է, որ արևելքը ստեղծել է և ստեղծում է այնպիսի բռնակալութիւններ, որոնք մարդկային ազատութեան կատարեալ և ծայրայեղ ոչնչացումն են մարմնացնում:

Կառավարութեան ամենասոսկալի, ամենաամարդի ձևերը Արևելքն է ստեղծել,—ասում է պ. Աղաեվը:—Դիսցիպլինայի և կազմակերպութեան ամբողջ գաղափարը մարմնացած է մի անձի մէջ, որ հասցրած է հրէշաւոր չափերի և անուանվում է պետութեան գլուխ: Բոլոր միւս մարդիկ, նրանց ֆիզիքական ազատութիւնը, նրանց խելքը, սիրտը, մտքերն ու զգացմունքը կլանում է այդ անձը: Միայն նա է հանդէս գալիս իբրև դիսցիպլինայի մարմնացում: Եւ այդ բանին հասնելու համար, այդ մարդուն այդպիսի չափերի հասցնելու համար, ինչե՛ր ասես որ չէ անում Արևելքը. Նա օգնութեան է կանչում թէ երկինքը, թէ երկիրը, թէ Աստուծուն և թէ սատանային: Դա երկնքի որդի է—միկադօ, դա աստուածութիւն է մարդկանց մէջ—Բօգդիխան, դա Շահրիեար է, մարմնացում աստուածային իրաւունքի,—դա զըլլու—ուլլահ է, Աստուծու շուքը երկրի վրա: Եւ վերջ ի վերջոյ ինչ է ստացվում: Ամենազզուելի և ամենասանձարձակ անարխիա: Նայեցէք ժամանակակից Արևելքին: Միթէ կայ աւելի անիշխանական, աւելի անդիսցիպլին երկիր, ինչպէս, օրինակ, ժամանակակից Պարսկաստանը կամ Չինաստանը: Սարսափահար լռութեան խաղաղութեան մէջ որքան հարստահարութիւններ, բռնութիւններ են կատարվում...

Պատկերը ճիշդ է: Բայց զարմանում ենք թէ ինչու Պարսկաստանի կողքին չէ դրված այնպիսի տիպիկան, բնորոշ իր արխաիկ ձևերը պահած—պահպանած բռնապետութիւնը, ինչպիսին է Թիւրքիան:

ՆԱՄԱԿ ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ

—

Մայիսի 9-ին

Այսօր, պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ կատարվեց Ստեփանոս Նազարեանցի անմահ յիշատակին, նրա մահվան քսան և հինգամեակի առիթով:

Էմմանուէլ քահանայ Նազարեանը շատ գեղեցիկ բացատրեց Նազարեանի նշանակութիւնը մեր հասարակական և գրականական կեանքի մէջ: Քարոզիչը յայտնեց, որ նա ինքը ոչ մի նոր բան չէ կարող հաղորդել, քանի որ Լէօն իր գրքով արդէն պարզել է այդ մեծ մարդու նշանակութիւնը, այն վսեմ տենչերը, որոնցով լցված էր նա իր կեանքում և այն հալածանքները և խոչընդոտները, որոնց նա հանդիպել է հայերիս մէջ: Բայց որովհետև մենք, հայերս, չենք սիրում մեր գրականութիւնը, չենք հետևում նրա զարգացման, ուստի հայր Էմմանուէլը մանրամասնօրէն բացատրեց Նազարեանի կեանքը, շեշտեց այն քաղցըր և մարդասէր իդէալները, որը քարոզում էր նա իր կեանքում: Աւելի կշիռ ունէին քարոզչի վշտացած խօսքերը, որովհետև նրա աշակերտութեան ժամանակ հրաւիրվեց Ս. Նազարեանը տեսուչ Ներսէսեան դպրոցի, նրա աչքի առաջ կատարվեց սիրելի ուսուցչի և տեսչի հրաժարումը դպրոցից:

6—7 տարի ապրելով մայրաքաղաքներում, մտով կարող եմ համրել եկեղեցում լսած քարոզները: Ս. Պետերբուրգի հոգևորականները հեռու են այդպիսի բաներից. սկսած ժամկոչից մինչև աւագ քահանան կատարեալ բուրժուա պաշտօնեաներ են չաղ-չաղ ռոճիկներով և եկամուտներով: Մեսրոպ վարդապետը ժամանակ առ ժամանակ խօսում էր, բայց այժմ նրանից էլ զրկվեց Պետերբուրգը: Մոսկվան աւելի բաղդաւոր է, թէ հիւր վարդապետները և թէ հովիւ քահանան յաճախ խօսում են և մխիթարում պանդուխտ հայերին:

Աւելի ևս պէտք է շնորհակալ լինենք հայր Նազարեանցից, այն պատճառով, որ նա, օգտվելով այս կամ այն հասարակական և գրականական գործիչի տօներից, շատ գեղեցիկ կերպով բացատրում է այդ գործիչների նշանակութիւնը, և այդպիսի հազուագիւտ դէպքեր, ինչպէս են Գամառ-Քաթիպայի և Ստեփանոս Նազարեանի յիշատակի հետ կապված տարեդարձները, անշուք չեն անցնում հեռու Մոսկվայում:

Ալ. Շահ-Նազար

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մայիսի 14-ին, Նոցա Կայսերական Մեծութիւնների՝ Թագաւոր Կայսրի և Թագուհի Կայսրուհու թագադրութեան տարեդարձի օրը Թիֆլիսի Ալէքսանդր-Նեվսկու մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ Վրաստանի էկզարխը կատարեց գոհացողական մաղթանք, որի ժամանակ արսենալից որոտաց թնդանօթի սովորական 21 հարուածը: Մաղթանքին ներկայ էին երկրիս իշխան կառավարչապետի

օգնականը և բոլոր պաշտօնեաների դասը: Քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով: Երեկոյեան տեղի ունեցաւ լուսավառութիւն: Նոյնպիսի մաղթանքներ կատարվեցին և հայոց ու միւս դաւանութիւնների եկեղեցիներում:

—

Մեզանում լաւ յայտնի պրօֆեսօր Մառրը գալիս է այս ամառ Կովկաս: Յարգելի գիտնականը այս անգամ զբաղվելու է նախ Աջարիայի վրացիների հին վանքերի քննութիւնով, յետոյ աշխատելու է Թիֆլիսի եկեղեցական թանգարանում, իսկ դրանից էլ յետոյ նորից գնալու է Անի և էջմիածին նոր հետազօտութիւններ անելու:

—

Ինչպէս մեր լրագրի անցեալ համարում տպված էր, երևանցի պ. Աֆրիկեանը նուիրել է Թիֆլիսի հայոց դրամատիկական ընկերութեանը 1000 րուբլի: Լսում ենք, որ նոյն ընկերութեանը պ. Մանթաշեանն էլ նուիրել է 1000 րուբլի:

—

«Русск. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ Մօսկվայում մայիսի 9-ին հոգեհանգիստ է կատարվել հայոց եկեղեցում հայ գրականութեան հիմնական սիւներից մէկի և Լազարեան ճեմարանի նախկին պրօֆէսօր Ստեփաննոս Նազարեանի մահվան 25-ամեակը լրանալու առիթով: Հոգեհանգիստը կատարել է Պօպօվեան քահանան: Եկեղեցին բոլորովին լիքն էր հայ ուսանող երիտասարդութիւնով: Ներկայ էին և Լազարեան ճեմարանի դասատուներից մի քանիսը: Հոգեհանգստից առաջ քահանան մի երկար քարոզ խօսեց, որը նուիրված էր հանգուցեալի յիշատակին:

—

Վերջին տարիներս արտասահմանում շատ մեծ աջողութեամբ կռիւ են մղում կարկտաբեր ամպերի դէմ մի առանձին տեսակ ռումբ-հրաժամփուշտով: Ուղեղի վարչութիւնը գնել է բաւական թւով այդպիսի ռումբ-հրափամփուշտներ, որպէս զի առաջիկայ ամառը փորձեր անէ Կովկասում կարկտաբեր ամպերի դէմ կռուելու:

—

Բարձրագոյն հրամայված է միաւորել Ֆինլանդական երկաթուղիների ցանցը բուն ռուսական երկաթուղիների ցանցի հետ: Այդ երկու ցանցերը մինչև օրս իրարից բաժան էին՝ իբր երկու տարբեր երկիրների երկաթուղիներ: Հրամայված է նոյնպէս, որ միաւորեցման ծախքերին պարտաւորապէս մասնակցէ և Ֆինլանդիան:

—

Ֆինանսների մինիստրութիւնը նորից բարձրացրել է եկամտային հարկ հաստատելու ծանր և հսկայական խնդիրը: Ներկայումս գոյութիւն ունեցող հարկերից ամենապատկառելիները, քաղաքատնտեսական գիտութեան կարծիքով, եկամտային հարկն է և մանաւանդ նրա «պրօգրեսիվ» կոչված տեսակը: Լրագիրները հաղորդում են, որ մինիստրութիւնը այդ հարցի մշակութեանը մասնակցելու է հրաւիրում բորսային կօմիտէտների, ազնուականութեան, զեմստվօների, քաղաքների, նոյնպէս և վարկային հաստատութիւնների ներկայացուցիչներին:

—

Րիգայից հեռագրում են „Нов. Вр.“-ին հետևեալը. «Պատերազմի բեմից մայիսի 7-ին այստեղ են բերվել մէկ օֆիցեր և 3 զինուոր, որոնք ստացել են հոգեկան հիւանդութիւն: Նրանց զետեղեցին զինուորական հիւանդանոցի մէջ:

—

Ելէտրականութիւնը բամբակի մշակութեան մէջ: Յայտնի ելէքտրօտեխնիկ Պիլսուդսկին, որ հնարել է անթել հեռագրի իր սեփական սիստեմը, որը մտցրված է արդէն Պետերբուրգում՝ շրջակաների հետ հաղորդակցութեան համար, այդ Պիլսուդսկին ներկայումս գնացել է միջին Ասիա, Անդիժանի շրջանը, որպէս զի այնտեղ լայն չափերով փորձեր անէ ելէքտրականութեան միջոցով ազդելու բամբակի մշակութեան վրա: Պարոնը կարծում է, որ ելէքտրական զանազան հոսանքների ազդեցութեան տակ բամբակը կարող է և աւելի արագ աճել, և աւելի առատ ու խոշոր արդիւնք տալ: Եթէ ելէքտրական մշակութիւնը կատարելագործվի և գործադրութեան մտնի, նախ և առաջ, պարոնի կարծիքով ռուսական բամբակի արդիւնաբերութիւնը խիստ կաճի, և երկրորդ՝ կարելի կը լինի բամբակ հասցնել ամբողջ հարաւային Ռուսաստանում— այսինքն այն տեղերում, ուր այժմ բամբակ ամենևին չէ հասնում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Գեներալ Ֆուջիի կարծիքը: «Daily Chronicle» անգլիական թերթի թղթակիցը խօսակցութիւն է ունեցել ճապօնական առաջին բանակի ընդհանուր շտաբի գլխաւոր՝ գեներալ Ֆուջիի հետ: Վերջինս յայտնել է, թէ նա ապշած է ռուսների քաջութիւնից, բայց նրանց տակտիկան և ամրութիւններ շինելու եղանակները շատ անաջող են և անճարպիկ: Ռուսները պէտք է ամբողջ ժամանակը գործ դնէին խրամատներ կառուցանելու, բայց նրանք ոչինչ չեն արել: Նրանց խրամատները բոլորովին նախնական են, որոնք չեն կարող պաշտպանել ոչ ամրակծութիւնից, ոչ վերաձիգ կրակից: Ճապօնական գեներալը ճապօնացիների յաղթութիւնը ցամաքի վրա վերագրում է մասամբ այն հանգամանքին, որ ճապօնացիներին աջողվեց խաբել ռուսներին այն կէտի վերաբերմամբ, թէ որտեղ նրանք պէտք է անցնէին Եալու գետը: Ամենակարևոր րօպէն ճապօնացիների համար ապրիլի 17-ի գիշերն էր: Բանակը բաժանված էր երկու մասի և այն զօրաբաժինը, որ անցաւ գետը, առանձնացրված էր և բոլորովին բաց թշնամու զօրքերի յարձակման համար: (С.-Пет. Вѣд.)

Նիւ-Չուանի գրաւումը: «Neue Freie Presse» թերթը հաղորդում է, թէ Պարիզում ստացված մասնաւոր հեռագրի համաձայն, ճապօնացիները արդէն գրաւել են Նիւ-Չուանը: Դեռ երկուշաբթի, (մայիսի 3-ին) ճապօնացիները ափ են իջել Գայ-Ջժօու և իսկոյն խաղացել են առաջ դէպի Նիւ-Չուանը, որ արդէն ռուսները թողել էին: Բոլոր մնացած գործողութիւնները Մանջուրիայում, ըստ երևոյթին, խոչնդոտների են հանդիպել: (Рус. Вѣд.)

Ռուսները թողնում են հարաւային Մանջուրիան: «Daily Mail» լրագիրը հաղորդում է, թէ բոլոր նշանները ցոյց են տալիս, որ ռուսները շտապով թողնում են հարաւային Մանջուրիան: (Т. А.)

Ճապօնացիները վարչութիւն են հաստատում: Պետերբուրգից հեռագրում են, թէ ճապօնական կառավարութիւնը յայտնել է, որ զինուորական-վարչական յանձնաժողով է նշանակում նոր կառավարչութիւն մտցնելու Մանջուրիայի ժամանակաւորապէս գրաւած երկրում: Ճապօնացիները պատրաստվում են շահագործել գրաւած երկաթուղիները: (Н. Об.)

Ճապօնացիների և ռուսների կորուստները Ցզինչժօուեան ճակատամարտի ժամանակ: Այսօրվայ հեռագիրները հաղորդում են արդէն, որ ճապօնացիները, հինգ օրվայ յամառ կռւից յետոյ, մայիսի 13-ին, երեկոյեան, գրաւեցին Ցզինչժօուն: Այդ կռւի մասին «Кавказъ» լրագիրը ստացել է Լեաօեանից հետևեալ հեռագիրը. «Երէկ հաստատվեց այն լուրը, թէ Ցզինչժօուի ամրութիւնների մօտ ծանր ճակատամարտ է տեղի ունեցել: Ճապօնացիները, ընկնելով գեներալ Ֆօկի զօրաբաժնի կրակի տակ, կորցրին 15,000 մարդ: Մեր կորուստը— 2000 մարդ է: Ենթադրում են, որ հաղորդակցութիւնը Պօրտ-Արտուրի հետ այս օրերս կը վերականգնվի»:

Ճապօնացիների ընդհարումը ռուսների հետ Ֆինխուանչէնի մօտ: Րէյտէրի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ Ֆինխուանչէնից դէպի արևմուտք, 60 մղոնի վրա, 20 հազար ճապօնացիներ ընդհարվեցին 32 հազար ռուսների հետ և արագաբար սկսեցին նահանջել, պահպանելով օրինակելի կարգ: Երկու կողմերն էլ, ըստ երևոյթին, ծանր կորուստներ են ունեցել: (Т. А.)

Հարաւային Մանջուրիայի բնակիչները փախել են: «Daily Mail» թերթի թղթակիցը Կօբէից հաղորդում է մայիսի 8-ից, թէ նա այցելեց հարաւային Մանջուրիայի ներքին վայրերը և համոզվեց անձամբ, որ բնակիչները մեծ մասամբ փախել են և չինացիները Մանջուրիայում բարեացակամութեամբ են վերաբերվում ռուսներին: Երկու պատերազմող կողմերը յարգում են բնիկների հաւատալիքները և գոյքերը: (Р. Аг.)

Ճապօնացիների դիտաւորութիւնը: Նիւ-Չուանից Րէյտէրի գործակալութիւնը հաղորդում է, թէ արժանահաւատ աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Լեաօեանի և Հայչէնի մօտ ճապօնացիների դիտաւորութիւնը կայանում է նրանում, որ գրաւեն ռուսներին դէպի հիւսիս և այդպիսով իրանք հնարաւորութիւն ստանան աւարտել իրանց պատրաստութիւնները Պօրտ-Արտուրը վերցնելու մասին: Ճապօնացիները նշանակութիւն չեն տալիս այն բանին, թէ ինչ կը դառնայ իրանց բանակը Եալուի մօտ և ձգտում են միայն տիրապետութիւն ձեռք բերել ծովի վրա և վերցնել Պօրտ-Արտուրը: Ճապօնական զօրքերը շարունակում են ամրացնել Տալիէնվան և Կինչօու ծոցերի մէջտեղ եղած բլուրները, դասաւորում են բազմաթիւ արագաձիգ թնդանօթներ և հողաթմբեր են կառուցանում, որ արգելեն Պօրտ-Արտուրի պահակազօրքի դուրս գալը: (Р. Аг.)

Դարձեալ Նիւ-Չուանի մասին: «Daily Mail» լրագրի թղթակիցը հաղորդում է, որ ամբողջ երեք գիշեր խունխուզները յարձակվեցին Նիւ-Չուանի վրա և ամեն անգամ զօրքը յետ մղեց նրանց: Ռուսները գրեթէ բոլորովին թողել են Նիւ-Չուանը և միայն բերդում մնում է մի փոքր պահակախումբ: Երկաթուղին քանդված է 15 վերստ տեղ: Չինացիները պատմում են, որ ճապօնական զօրքերը ամեն կողմերից շրջապատում են քաղաքը: (Русь)

Ճապօնա-չինական բարեկամութիւնը: Բեռլինի «Tageblatt» լրագիրը հաղորդում է Լօնդօնից, թէ անգլիական լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն, չինացիները ընդունեցին ճապօնական զօրքը Ֆին-խուան-չէնում չափազանց սրտագին և հաճութեամբ հայթայթում են նրանց ուտելիք և միջոցներ շարժողութեան համար (ի հարկէ դրամով): Չինացիները մեծ հաճոյքով ընդունում են ճապօնական թղթադրամները, թէև, առհասարակ, անվստահութիւն են տածում դէպի ամեն տեսակ թղթադրամներ: (Новости):

Վճռական գործողութիւնները մօտենում են: «Journal» լրագրի թղթակիցը Մուկդէնում, պ. Նօդօ այն կարծիքի է, որ կարևոր դէպքերը բոլորովին մօտ են: Երկու զօրքերի առաջապահ խմբերը շարունակ շփման մէջ են գտնվում Ֆինխուանչէնից դէպի հիւսիս-արևմուտք և Լեաօեանից դէպի հարաւ-արևելք:

Ճապօնական զօրաբանակը որ գնում է Լեաօեանի ուղղութեամբ, հաշւում են 100,000 հոգի: Բայց մի և նոյն ժամանակ յամառ լուրեր են պտտում չինական աղբիւրներից, թէ դարձեալ մի նոր ճապօնական զօրք գալիս է բռնելու Լեաօեանի և Մուկդէնի մէջտեղը. այդ լուրերը պաշտօնապէս չեն հաստատված: Յամենայն դէպս մայիսին և յունիսին տեղի կունենան պատերազմական դէպքեր եթէ ոչ վճռական, բայց կարևոր: Անձրևների շրջանը, որ սկսվում է յունիսի կէսին և տևում է ամբողջ յուլիս ամիսը, կընդհատէ, ի հարկէ, պատերազմական գործողութիւնները: Նրանք կը սկսվեն սեպտեմբերին և նախայարձակ կը լինի ռուսաց զօրքը: Դա կը լինի արշաւանքի երկրորդ մասի սկիզբը, այն է ձմեռային արշաւանքի: Իմ ստացած ամենաճիշդ տեղեկութիւններով, ճապօնական զօրքերի թիւը Մանջուրիայում, հասնում է 160,000 հոգու: (Н.Вр.):

Ապագայ կօնգրէսը: Ֆրանսիական «Matin» լրագրի թղթակիցը Պէկինում խօսակցութիւն է ունեցել այդ քաղաքի ֆրանսիական դեսպանի հետ, որը յայտնել է թղթակցին, թէ ֆրանսիական կառավարութիւնից ստացած իր հրահանգների համաձայն, նա, պատերազմի սկզբից, ամեն միջոց գործ է դնում, որ Չինաստանը չը խախտէ չէզոքութիւնը: Չինական կառավարութիւնը իր կողմից պաշտօնապէս յայտարարել է, որ նա կը պահպանէ այդ չէզոքութիւնը ինչ և պատահելու լինի: Դեսպանը կարծում է, որ Չինաստանը կը կատարէ իր խոստումը գլխաւորապէս այն պատճառով, որ նա ցանկութիւն ունի մասնակցել ապագայ միջազգային կօնգրէսին:

Ֆրանսիական դեսպանի յայտարարութեան այս վերջին մասը սաստիկ դժգոհութիւն է պատճառել «Новое Время» լրագրին, որ այդ առիթով գրած իր առաջնորդող յօդուածի մէջ հետևեալն է ասում. «Այս հեռագիրը, վախում ենք, որ կը ցաւեցնէ ռուս մարդկանց ազգային հպարտութիւնը»: Եւ առաջ բերելով դեսպանի խօսքերը ապագայ միջազգային կօնգրէսի մասին, ռուս լրագիրը շարունակում է. «Պեկինի ֆրանսիական դեսպանին անշուշտ յայտնի է, որ Ռուսաստանը ներկայ րօպէում միայն մի մտքով է ապրում. մեր կռիւը Ճապօնիայի հետ մեր անձնական գործն է. մեզ ոչ ոք չէ օգնում այդ կռւի մէջ, ոչ ոքից մենք օգնութիւն չենք խնդրում, և յաղթելով ճապօնացիներին, մենք բանակցութիւններ կը վարենք ոչ թէ Եւրօպայի հետ, այլ միկադօի հետ: Բեռլինի դաշնագիրը, երբևկօշմար, կախված էր Ռուսաստանի գլխին ամբողջ երեսուն տարի և մենք դառն փորձով գիտենք այդ «կօնգրէս» խօսքի նշանակութիւնը: Սան-Ստեֆանօի դաշնագիրը փոխեց Եւրօպայից երաշխաւորված դաշնագրերը, ուստի և, յիրաւի, մի փոքր հնարաւորութիւն կար պահանջել եւրօպական կօնգրէսի գումարումը: Ոչ մի այդպիսի բան չը կայ Ճապօնիայի հետ ունեցած մեր յարաբերութիւնների մէջ: Բոլոր այն դաշնագրերը, որ մենք կնքել ենք ճապօնական կառավարութեան հետ, կնքել ենք մենք անկախօրէն: Ուրեմն, Եւրօպան ամենափոքր իրաւունք չունի միջամտել մեր ապագայ բանակցութիւնների մէջ Ճապօնիայի հետ: Ռուսաստանը կօնգրէս չի գնայ: Այդ մասին երկու կարծիք չէ կարող լինել: Այդ պատճառով մենք ցաւում ենք, որ մեր բարեկամ և դաշնակից պետութեան ներկայացուցիչը հնարաւոր է համարել բոլոր դիպլօմատների մէջ առաջինը խօսել «կօնգրէսի» մասին: (Н. Вр.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Daily News»-ի մայիսի 14-ի համարում կարդում ենք հետևեալ տողերը. «Անցեալ տարի Պարիզում տեղի ունեցած միտինգի նման մի միտինգ պիտի կայանայ Լօնդօնում, յունիսի 29-ին, չորեքշաբթի օրը: Այդ միջազգային ժողովին ներկայ պիտի գտնվեն ֆրանսիական, իտալական և անգլիական պարլամէնտի անդամները և թիւրք վատթար վարչութեան դժբաղդ զոհերի ուրիշ բարեկամները: Օտար պատուիրակների թւում կան՝ պ.պ. Ֆրանսիս դը Պրեսանսէ, բարօն դ'էտուրնէլ դը Կօնստան, կոմս Ալբէր դը Մէօն, Դընի Կօշէն, Մարսէլ Սամբա, Ժօռէս, աբբայ Պիէր դը Ակրուա, սենեօր Մազինի, պրօֆէսօր Վիլարի, կոմս Մարինօ Կօրգարօ, Կօրտէլի և այլն և այլն: Անգլիական խորհրդարանի անդամ պ. Ստիվընսըն կը նախագահէ այն յանձնաժողովին, որի պաշտօնն է այլ և այլ երկրներից եկող օտար պատուիրակներին վայելուչ ընդունելութիւն կազմակերպել:»

—Մի և նոյն թերթի մայիսի 18-ի համարում գրված է. «Petit Parisien» հրատարակել է Զմիւռնիայից քաշված մի հեռագիր, որ յայտնում է, թէ արդէն Մուշ են հասել Բիթլիսի ֆրանսիական, իտալական և ռուսական հիւպատոսները, որոնց պաշտօնն է մի քննութիւն կատարել Սասունում տեղի ունեցող դէպքերի մասին: Կարծում են, որ հայերը յամառ դիմադրութիւն ցոյց տուին, որի ընթացքում թիւրքերը նշանաւոր կորուստներ ունեցան:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

13 մայիսի

ԺԻՏՕՄԻՐ: Ստացված է Բարձրագոյն հրաման Վօլինի նահանգի զէմստվօի տնտեսութեան վարչութեան վերաբերեալ կանօնադրութիւնը մայիս ամսին մտցնելու մասին:

ԲԵՌԼԻՆ: Ի նկատի ունենալով այստեղի մի քանի լրագիրներում երևցած տեղեկութիւնը, թէ Պետերբուրգի կօրէյական դեսպանը եկաւ Բեռլին և իջևանեց ճապօնական միսսիայում, վերջինս յայտարարում է, որ այդ տեղեկութիւնը կատարելապէս՝ մտացածին է. կօրէյական դեսպանի մասին միսսիայում առհասարակ ոչինչ յայտնի չէ:

ՌՕՍՏՕՎ ԴՕՆԻ ՎՐԱ: Գտնված է դրամանենգների մի խումբ, որոնք գլխաւորապէս պատրաստում էին հինգ րուբլիանոց դրամներ: Կեղծված դրամներն ուղարկվում էին Պօլտավայի, Խարկօվի և Եկատերինօսլավի նահանգները և տարածվում էին գործարանային ազգաբնակութեան մէջ:—Կարմիր Խաչի համայնքի կողմից կազմակերպված սանիտարական խումբը ճանապարհ է ընկնում Խարբին:

ԿԱՆՆ: Ֆրանսիական տիկինների կողմից կազմակերպած մասնաժողովը ուղարկեց Մեծ Իշխանուհի Ելիսաւետա Ֆէօդօրօվնայի տրանսպօրտ վիրակապային նիւթերով ռուս վիրաւորների համար:

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ: Աւստրիական պատգամաւորութեան յանձնաժողովը ընդունեց 165 միլիօնի արտակարգ կրէդիտ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մանջուրական զօրքի դաշտային զինուորական-բժշկական տեսչից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, զօրքերի սանիտարական դրութիւնը ամեն կողմից գերազանց է. ժանտախտով հիւանդանալու ոչ և է դէպք չէ եղել: Մայիսի 12-ին բոլոր զօրամասերում, ի բաց առեալ պօրտ-արտուրեան բերդապահ զօրքը, փորհարինքով հիւանդներ կան 6 մարդ, որովայնային տիֆով 8, անորոշ տիֆով—6, սիպնօյ տիֆով—3, ծաղիկով—մէկ, սիբիրական ախտով—մէկ, ցինգայով— մէկ և կարմրուկով—մէկ. ընդամենը 27 մարդ: Մէկ գնդի մէջ ապրիլին վերադարձ տիֆի 5 դէպքեր կային, բայց այժմ նրանք բոլորովին դադարեցին: Ընդհանուր հիւանդացումը աննշան է և խաղաղ ժամանակվայ հիւանդների թւից շատ չէ:—Թագաւոր Կայսրը Բարձրագոյն բարեհաճեց հաստատել փոխարքայի նշանակած պարգևները առանձին արիասրտութեան և

-զինուորական քաջութեան համար և ի հատուցումն գերազանց քաջութեան ապրիլի 26-ի և 27-ի ականային յանկարծակի յարձակումն յետ մղելու ժամանակ—ֆլագ-կապիտան I-ին կարգի կապիտան Անդրէյ Էբէրգարդտին—ոսկէ սուր «Քաջութեան համար» մակագրութեամբ, ֆլագմանեան արտիլէրիստ 2-դ կարգի կապիտան Անդրէյ Միակիշեվին և աւագ ֆլագ-օֆիցէր լէյտենանտ Նիկոլայ Ազարիեվ առաջինին—ս. Վլադիմիրի 4-դ աստիճանի շքանշանը սրերով և նշանակապով, կրէյսէր «Բայանի» հրամանատար 1-ին կարգի կապիտան Ռօբէրտ Ցիբէնին—ոսկէ սուր «քաջութեան համար» մակագրութեամբ, աւագ արտիլէրիական օֆիցէր լէյտենանտ Վիկտոր Դէլիվրօնին—ս. Վլադիմիրի 4-դ աստիճանի շքանշանը սրերով և նշանակապով, «Ասկօլդ» կրէյսէրի աւագ օֆիցէր 2-դ կարգի կապիտան Լեվ Տէշէին—ս. Վլադիմիրի 4-դ աստիճանի շքանշանը սրերով և նշանակապով, «Նովիկ» կրէյսէրի հրամանատար 2-դ կարգի կապիտան Նիկոլայ ֆօն-Էսսէնին—ոսկէ սուր «քաջութեան համար» մակագրութեամբ, աւագ լէյտենանտ Անդրէյ Լազարեվին և փոխ-գնդապետ Զայօնչկօվսկիին—ս. Վլադիմիրի 4-դ աստիճանի շքանշանը սրերով և նշանակապով, «Րէտվիզան» զրահակրի աւագ ականային օֆիցէր լէյտենանտ Ալէքսանդր Բազվօզօվին, «Վինօսլիվի» ականանաւի հրամանատար լէյտենանտ Պավէլ Րիխտէրին, «Րէշիտէլնի» ականանաւի առաջին աւագ նաւային մեքենավար Պավէլ Կիսլեւսովին, «Վլաստնի» ականանաւի հրամանատար լէյտենանտ Վիկտոր Կարցէվին, «Վինօսլիվի» ականանաւի նաւային աւագ մեքենագէտ միչման Զաեվին—ս. Վլադիմիրի 4-դ աստիճանի շքանշանը սրերով և նշանակապով, «Րէտվիզան» զրահակրի արտիլէրիական աւագ օֆիցէր լէյտենանտ Կազիմիր Կէտլինսկուն—ոսկէ սուր «քաջութեան համար» մակագրութեամբ: —Ֆլիգէլ-ադիւտանտ Րուդնէվ առաջին նշանակված է «Անդրէյ Պէրվօզվաննի» էսկադրային զրահակրի հրամանատար. Բէլիաեվ երկրորդը նշանակված է 2-դ կարգի «Կրէյսէր» կրէյսէրի հրամանատար:

14 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի հեռագիրը Նորին Մեծութեան. «Մայիսի 12-ին Ֆինխուանչէնի կողմը փոփոխութիւններ չը կան: Մեր հեծելազօրքը զեկուցանում է, որ եապօնացիները ամրութիւններ են կառուցանում Ֆինխուանչէնի շուրջը: Այնտեղ կենտրոնացած է մինչև 30,000 հոգի հետևակ և 2000 հեծելազօրք 36 դաշտային թնդանօթներով: Նրանց առաջապահ զօրախմբերը 30 վերստով առաջ են կանգնած Էյխօ գետից դէպի հիւսիս, հողամասի վրա Ֆինխուանչէնից մինչև գետաբերանը, ճակատով դէպի Սայմադզի և Կուանդեանսեան: Եապօնացիները այլ ևս շարժում չեն կատարում Էյխօ գետից դէպի հիւսիս: Ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, եապօնական հեծելազօրքի շատ ձիեր ուժասպառ են եղած և մէջքը փչացած ունեն: Բիցզիվօի և Կվանտունեան թերակղզու կողմը մեր խուզարկուները մայիսի 10-ին պարզեցին, որ եապօնացիների առաջաւոր պահակները գրաւած ունեն բարձրութիւններ 3 վերստ հարաւ Վաֆանդեան կայարանից, նրանց ետևից 4 վերստ հեռաւորութեամբ կանգնած են հետևակ գնդի երկու էսկադրօն և 12-դ հետևակ գնդի երկու և կէս վաշտ, որոնք պաշտպանված են թևերի կողմից հետևակ պահակախմբերով, 40 մարդ իւրաքանչիւրում: Ապա դէպի հարաւ, երկաթուղու գծի մօտ եղած գիւղերում զետեղված են հետևակ և հեծելազօրք, իսկ դէպի Պուլանդեան կենտրոնացած է զօրաբաժին երեք տեսակ զէնքով, բաղկացած 3000 մարդուց 5 թնդանօթներով: Բիցզիվօի շրջականերում և աւելի հարաւ եապօնական զօրքերի ափ իջնելը շարունակվում է և այնտեղից զօրքերը գնում են դէպի հարաւ և դէպի Ցզինչժօու, տեղ-տեղ պահակներ դնելով դէպի արևմուտք: Չինացիների խօսքով, մայիսի 5-ին Ցզինչժօուի մօտ տեղի ունեցաւ կռիւ, որի ժամանակ եապօնացիները կորցրին 700 մարդ, ռուսների կորուստները աւելի քիչ էին: Դագուշանի կողմից մայիսի 10-ին զեկուցանում են, որ եապօնացիների ափ իջնելը Դագուշանի մօտ սկսվեց հինգ օր առաջ և ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ընդամենը ափ իջան մինչև 50,000 մարդ, գլխաւորապէս հետևակ, որը դեռ լաւ սառուցված չէ: Ափ իջած զօրքերը Դագուշանից դիմում են դէպի Սիւեան, նոյնպէս և Պօրտ-Արտուրի ուղղութեամբ դէպի Չինտաիդզա: Մայիսի լոյս 8-ի գիշերը Սիտխուչինդզայի մօտ մեր երրորդ վերին ուղինեան հարիւրեակի հանդիպումը եապօնական զօրաբաժնի հետ մեծ շփոթութիւն առաջացրեց եապօնացիների մէջ, որոնք ամենաանկարգ կերպով կրակ սկսեցին թափել կօզակների վրա, նոյնպէս և գիշերվայ մթութեան պատճառով՝ իրանց վրա էլ: Մեր խուզարկու խմբերից մէկը մտաւ Տանսանչինզա, ուր երևան հանեց եապօնական մի զօրաբաժին և դիտում էր եապօնական մեծ սայլախմբերի անընդհատ շարժումը դէպի Ֆինխուանչէն»:

Գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէեվի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան մայիսի 12-ից. «Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Մեծութեանը կօնտր-ծովապետ Վիտգէֆտից և Գրիգօրօվիչից մայիսի 12-ին իմ ստացած զեկուցումները. Թշնամին ռմբակոծում էր Ինչէնդզի ծովախորշը մարտանաւերով: Մայիսի 6-ին գիշերը եապօնացիները փորձ էին փորձում ականներով խափանել Պօրտ-Արտուրի նաւակայանը, այդ ժամանակ, ափից արած դիտողութեան համեմատ, կարծում են, որ ջրասոյզ են արված մէկ շոգենաւ և երկու ականանաւեր: Մայիսի 5-ից մինչև մայիսի 8-ը Պօրտ-Արտուրի նաւակայանում հեռացրված են թշնամու խափանիչ տասն և մէկ ականները: Դալնիից Պօրտ-Արտուր են փոխադրված «Ամուր» առևտրական շոգենաւը և շոգեշարժ բարկազ:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնների համեմատ, Մուշի սանջակի հայերը բոլոր ժամանակը երկիւղալի դրութեան մէջ են գտնվում, որովհետև քիւրդերը և զօրքերը գործում են ձեռք ձեռքի տուած և բռնութիւններ են կատարում:

ՍԷՈՒԼ: Հաղորդում են, որ Սանշիլիպուի մօտ տեղի է ունեցել պատերազմ, որի հետևանքը անյայտ է: Եապօնացիների երևալուն պէս ռուսները դիտաւորութիւն ունեն աւերել Տալիէնվան: Ունեցած տեղեկութիւնների համեմատ, Բիցզիվօ ափ իջածները գնում են արևելեան ափի երկարութեամբ դէպի Դալնի:

ՉԻՖՈՒ: (Րէյտ. գործ.) Մայիսի 10-ին Դալնիի մօտ ջօնկից ափ իջած մարդիկ հաղորդում են, որ եապօնական զօրքը հասաւ Սանշիլիպու, որը երկաթուղիական երկրորդ կայարանն է Պօրտ-Արտուրից, և այդ ժամանակ ճանապարհին յամառ դիմադրութեան հանդիպեց ռուսների կողմից:

ՉԻՖՈՒ: (Րէյտ. գործ.): Եապօնական թղթակիցների գրաւոր հաղորդագրութիւններից երևում է, որ եապօնացիները մայիսի 6-ին ափ են իջեցրել մի գունդ զօրք Կէրր ծովածոցում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Մեծ-բրիտանական դեսպան բարօնէտ Հարդինգ մայիսի 13-ին հանդիսաւոր ունկնդրութեան ժամանակ յանձնեց Նորին Մեծութեանը հաւատարմաթղթերը:

14 մայիսի

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտ. գործ.): Մայիսի 13-ին եապօնացիները գրաւեցին Ցզինչժօու. Նրանք առաջ են շարժվում՝ յարձակում գործելու համար քաղաքից դէպի հարաւ բարձունքներ գրաւող ռուսների վրա:

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտ. գործ.): Եապօնացիները կառուցին երեսուն մղոնից աւելի տարածութիւն ունեցող դաշտային երկաթուղի՝ պաշարման թնդանօթներ փոխադրելու համար դէպի Պօրտ-Արտուր:—Եապօնացիները 8 օր յամառութեամբ պատերազմում են Ցզինչժօուի շուրջը առանց աջողութեան, որովհետև ռուսները զօրեղ դիրքեր ունեն գրաւած բարձունքների վրա:

ՇԱՆԳՀԱՅ: (Րէյտ. գործ.): Մայիսի 13-ին եապօնացիները գրաւեցին Ցզինչժօու: Մայիսի 12-ին եապօնացիները բացին սաստիկ թնդանօթային կրակ՝ ուղղած ռուսաց գլխաւոր ոյժերի վրա Նանգուանլինի մօտ, թերակղզու ամենանեղ տեղում, իսկ մայիսի 13-ին արևածագին յարձակում գործեցին Ցզինչժօուի վրա, գրաւելով քաղաքը մօտ կէսօրին. ռուսները հեռացան դէպի բարձունքները, շարունակելով դիմադրութիւնը: Եապօնացիների յարձակումը շարունակվում է:

Նոր թէյեր ուղարկվում են Ռուսաստան հին քարաւանային ճանապարհով: Ռուսները քարաւանի համար կատարեալ պաշտպանութիւն պահանջեցին Չինաստանից:

ԲԵՐԼԻՆ: Տօկիօից հաղորդում են Ցզինչժօուի վրա գրոհ տալու մանրամասնութիւնները: Գլխաւոր յարձակումը սկսվեց մայիսի 13-ին առաւօտեան՝ գրոհ տալով գրաւելով բերդից դէպի հարաւ գտնվող բարձունքները: Կռիւը չափազանց կատաղի էր: Կէսօրից յետոյ բերդը վերցված էր:

ԲԵՐԼԻՆ: Սօֆիայից հաղորդում են, որ մինիստրական շրջաններում կարծում են, որ սուլթանին այցելելու համար իշխան Ֆէրդինանդի դրական համաձայնութիւնը չը ստացաւ Մունիր-փաշան:

ԳՄՈՒՆԴԷՆ: Ժամանեց Մէկլէնբուրգ-Շվէրինեան մեծ դուքսը և կայարանում դիմաւորվեց իր հարսնացուի՝ պրինցուհի-Ալէքսանդրա Կումբէրլէնդեանի, նոյնպէս և Կումբէրլէնդեան դքսի և դքսուհու կողմից:

ԲԵՐԼԻՆ: Արհեստաւորների իրաւունքները պաշտպանող միջազգային կօնգրէսին մասնակցողների պատւին տուած հանդիսաւոր ճաշի ժամանակ, ֆինանսների մինիստրութեան ռուսական ներկայացուցիչ գաղտնի խորհրդական Գօլուբէվ հաղորդեց, որ Ռուսաստանը շուտով կը միանայ արհեստաւորական իրաւունքների պաշտպանութեան դաշնակցութեան:

15 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Հեռագիր գեներալ ադիւտանտ Կուրօպատկինի Նորին Մեծութեան անունով 1904 թ. մայիսի 13-ին. «Մայիսի 12-ին կատարված խուզարկութիւնները երևան հանեցին Ֆինխուանչէնի կողմում, որ Լեաօեանի գլխաւոր ճանապարհի վրա եապօնական առաջապահ զօրախումբը գրաւել է Թօխումէնձա անցքը և հարևան Սեաօդեանդան գիւղը: Լեաօեանեան ճանապարհին կից գիւղերում Թօխումէնձայի և Սելիւջանօվ—Ձանդալինի մէջտեղ, զետեղված են մանր զօրախմբեր: Անցքը ամրացրված է: Աւելի նշանաւոր ոյժեր յայտնված են Սելիւջանում և Դալեանդեապուձայում, ուտեղից բաժանվում է Խայչէնի ճանապարհը: Մայիսի 3-ից նկատվել են եապօնացիների շարժումները փոքր զօրախմբերով Դալեանդեապուձայից Խայչէնի ճանապարհով. այդ զօրքերը կենտրոնացել են Ձանդագօու վայրում, որ 14 վերստ հեռու է Դալեանդեապուձայից: Սենխաիլին անցքը, լուրերին նայելով, նորից եապօնացիները գրաւել են. մայիսի 7-ին մեր խուզարկու խմբերը Խայչէնի ճանապարհի վրա ընդհարումն ունեցան թշնամու պահակախմբի հետ, և մի կօզակ վիրաւորվեց: Մայիսի 11-ին խուզարկուները երևան հանեցին եապօնական զօրքերի շարժումը Խաբալինից Դօեանխէ գետի երկարութեամբ և յայտնվեց, որ եապօնական 3 վաշտ բանակ են դրել. սրանք կրակ բացին: Լեաօդանեան թերակղզու հարաւային շրջանում եապօնական առաջապահ գնդերը, մայիսի 11-ին, շարժվեցին Չինսանշիտխպու գիւղից և Սանդեազիից, 14 վերստի վրա, չը հասած Ֆուչօին, դէպի երկաթուղու գիծը, 8 վերստ դէպի հարաւ Վաֆանդեան կայարանից և մինչև Սեադեատուն կայարանը, 17 վերստ հեռու Վաֆանդեանից, արևելեան ուղղութեամբ, Բիցզիվօից Սենխուչէն տանող ճանապարհի վրա: Բիցզիվօում և Սեաօխօուկօ-ու-վէյզիի մօտ շարունակ զօրքեր են ափ իջնում և զանազան մթերքների բեռներ են թափվում, իսկ վերջին կէտը ուժեղ պահակազօրքով գրաւված է: Դեռ ստուգվելու կարօտ տեղեկութիւնների համաձայն, մինչև այժմ ընդամենը Դագուշանի մօտ ափ են իջել 18 հազար եապօնացիներ, և ցամաք են հանվել մի քանի մեծ թնդանօթներ, որոնցից ամեն մինը տանում են 18 ձիեր: Լուրերին նայելով, եապօնական զօրքերի մէջ գտընվում են և կօրէական զինուորներ: Խաբալինի մօտ ամրութիւններ են կառուցանվում:

ՎԻԷՆՆԱ: Արհիդուքս Ֆրիդրիխը, կայսրի պատուէրով, այցելութիւն կը տայ Էդուարդ թագաւորին Լօնդօնում, յունիսի 5-ին:

ՊԱՐԻԶ: Մինիստրների խորհրդի այսօրվայ նիստում վճռված է, որ Դէլկասէն զեկուցումն կը ներկայացնէ պատգամաւորների ժողովին պապի բողոքին վերաբերեալ միջնադէպի մասին: Մինիստրը հաղորդեց, որ ֆրանսիական դեսպանը արձակուրդ չէ ստացել, այլ յետս է կանչվել իր պաշտօնից:

ՕՐԵՕԼ: Թագաւոր Կայսրը Օրեօլ այցելելու առիթով, Բարձրագոյն բարեհաճեց նուիրել 3000 ռուբլի՝ քաղաքի ամենաաղքատ բնակիչներին օգնելու նպատակով:

ԲԼԱԳՕՎԵՇՉԵՆՍԿ: Մայիսի 14-ին, հանդիսաւոր մաղթանքից յետոյ, զօրքի հրամանատարի ներկայութեամբ զօրահանդէս կայացաւ:

ՍԼԱՎԵԱՆՍԿ: Մայիսի 14-ին տեղի ունեցաւ հանքային ջրերի սեզօնի հանդիսաւոր բացումը: Ժողովը խոստանում է առանձնապէս բազմամարդ լինելու:

ՏՕԿԻՕ: Մայիսի 14-ին («Րէյտ. գործ.»): Հինգ օր տևող կատաղի ճակատամարտից յետոյ, եապօնացիները երէկ երեկոյ վերցրին Ցինջօուն, և ապա, յամառ կռւից յետոյ, գրաւեցին Ցին-Գաունչժանը՝ ռուսաց ամրացրած դիրքը: Արտիլէրիայի կռիւը շարունակվում է: Ռուսաց թնդանօթակիր նաւակը ռմբակոծում էր Տանիէլվանի ծոցում գտնված եապօնացիների ձախ թևը: Եապօնական մարտանաւերը Ցին-Ժօուի ծոցից աջակցում էին իրանց զօրքին:

ՖՈՒԶԱՆ: Մայիսի 14-ին (Րէյտէրի գործ.): Կօզակները անդադար խուզարկութիւններ են անում: Ֆինխուանչէնից 10—15 մղոն դէպի հարաւ արևմուտք մի քանի ընդհարումներ տեղի ունեցան:

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտ. գործ.): Պաշտօնական: Մեր զօրքի մի մասը, որ ափ էր իջել Լեաօդունի թերակղզու վրա, մայիսի 13-ին լուսադէմին յարձակվեց Ցզինչժօուի մօտ ռուսաց ամրացրած դիրքերի վրա: Երկարատև ծանր կռւից յետոյ եապօնացիներին աջողվեց յետ մղել ռուսներին և գրաւել նրանց թողած դիրքերը: Ռուսաց զօրքերը նահանջեցին դէպի Պօրտ-Արտուր:

15 մայիսի

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտ. գործ.): Ցզինչժօուի վրա յարձակումն գործող եապօնական զօրքի հրամանատարը զեկուցանում է. «Մայիսի 8-ին, ռուսների թնդանօթաձգութիւնը դիտելով պարզվեց, որ նրանք դրել են Նանշան բլրի վրա, Ցզինչժօուից հարաւ, չորս՝ 15 սանտիմետրանոց և տասը՝ 9—15 սանտիմետրանոց արագաձիգ թնդանօթներ. բացի դրանից ռուսները կառուցել են տասը մարտկոցներ և բլրի ստորոտում տեղաւորված են մետաղեայ ցանցեր և դրված են ականներ. մայիսի 9-ին, յարձակումն գործող զօրասիւնները սկսեցին յարձակումն: Հետևեալ օրը յայտնվեց, որ ռուսների աջ թևը գտնվում է Խուանշանդտաօի մօտ, ունենալով 8 ծանր թնդանօթներ, ուղղված դէպի ծովը: Ցզինչժօում նկատվել են հետևակ զօրքի և արտիլէրիայի փոքր խմբեր: Մայիսի 12-ին, առաւօտեան, եապօնացիները յարձակվեցին Ցզինչժօուի վրա և կռւի քաշեցին ռուսաց արտիլէրիան Նանշանի մօտ. մայիսի 13-ին, արևածագին մարտկոցները սկսեցին ռմբակոծել ռուսաց դիրքերը և այդ տևեց 5 ժամ: Մի և նոյն ժամանակ եապօնական 3 պատերազմական նաւեր թնդանօթաձգութիւն էին անում Ցզինչժօուի ծոցից: Ռուսական թնդանօթաձիգ նաւը հարուածում էր մեր ձախ թևը Տալիէնվանի ծոցից: Ժամը հինգ ու կէսին մենք վերցրինք յարձակմամբ Ցզինչժօուն և սաստիկ կռւից յետոյ գրաւեցինք Նանշանը:

ՏՕԿԻՕ: (Րէյտ. գործ.): Պաշտօնական մանրամասն զեկուցումն Ցզինչժօուի վրա յարձակվելու մասին ցոյց է տալիս, որ ռուսները կառուցել են Նանշանի դիրքերի շուրջը մի քանի պատուարներ և խրամատներ և յամառ դիմադրութիւն արեցին եապօնացիներին: Բազմաթիւ փորձերից յետոյ աջողվեց վերցնել յարձակմամբ ռուսների գրաւած դիրքերը և յետ մղել նրանց դէպի Նանգուանդլին: Խիստ կռիւը այստեղ շարունակվեց 16 ժամ:—Ծովապետ Տօգօն հաղորդում է, որ 4 թնդանօթաձիգներից բաղկացած էսկադրան և ականանաւերի նաւատորմը Ցզինչժօուի ծոցից եապօնական միացած նաւատորմի հետ հարուածում էր մայիսի 13-ին Նանշանը: Մարտկոցների պահակազօրքը յետ նահանջեց: Կապիտան Խօկայ և 9 մարդ սպանված են: Նաւերի վնասներն աննշան են:

ՏՕԿԻՕ: Կվանտունեան թերակղզու վրա պատերազմող եապօնական զօրքերը գտնվում են գեներալ Նօգիի հրամանատարութեան տակ և բաղկացած են 5-դ և 11 դիվիզիաներից և բազմաթիւ ծանր արտիլէրիայից: Այդ զօրաբաժինը անուանվում է 3-դ զօրք, այն ինչ գեներալ Նօդզուի զօրքերը, որոնք բաղկացած են 6-դ, 7-դ և 9-դ դիվիզիաներից, կրում են 4-դ զօրքի անունը:

ՏՕԿԻՕ: («Րէյտ. գործ.»): Վերջին զեկուցումներից երևում է, որ երէկ Նանշանի վրա գրոհ տալով յարձակումը արիւնահեղ էր: Ռուսները փորած ունեն տէրրասների նման բազմաթիւ խրամատներ, որոնք բլուրի ստորոտում պաշտպանված են մետաղեայ ցանցերով: Եապօնացիները մի քանի անաջող յարձակումներ գործեցին, շնորհիւ ռուսական հրացանների և թնդանօթների սպանիչ կրակի. վերջապէս ցերեկվայ երեք ժամին եապօնացիները նորից յարձակում գործեցին և գրոհ տալով գրաւեցին բլուրը: Ութ ժամ անցաւ, մինչև եապօնացիներին աջողվեց տիրել բլուրների շղթան:

ՉԻՆԱՓՕ: («Րէյտ. գործ.»): Եապօնական իշխանութիւնները յայտնեցին, որ եապօնական նաւատորմը իրօք կատարելապէս պաշարել է Լեաօդունեան թերակղզու հարաւային մասը: Պաշարման գիծը տարածվում է Բիցզիվօից

դէպի նորա մինչև Պուլյանթեան հասավարութիւնը յայտարարում է, որ աշխատում են խելա-ցէս կիրառքում։

ՍՕՖԻԱ։ Ռէֆորմի գործին սպառնում է մեծ վտանգ գրասերների միջոցների պակասութեան պատճառով. միւրցշտեգեան ծրագրով նախատեսված զոմերները առ... [illegible] չը կան։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Թագաւորական հանդէսները տեղի կունենան օգոստոսի 16-ից մինչև 18-ը։

ՓԱՐԻԶ։ Ադիսաբեբից հաղորդում են, որ Մէնէլիքը այնպէս ծանր հիւանդացաւ, որ բժիշկները յոյսը կորցրին, որ նա կառողջանայ։ Վախճանին են հնեթն պատրաստվում։

ՎԻԵՆՆԱ։ Կայսր չնորհեց էդուարդ Թագաւորին ֆէլդմարշալի կոչում։ Երցհերցօգ Ֆրեդերիկը յանձնեց Թագաւորին ֆէլդմարշալի նշանները։

ՀՌՈՄ։ Պառլամենտներում ժողովում, պատասխանելով հարցապնդումին, արտաքին գործերի պետական քարտուղար օֆիցիալ [illegible] յայտնեց, որ Կ. Պօլսի խորհրդական [illegible] անհ [illegible] Բ. Դրան [illegible] գեղջերի մասին Հայաստանում։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՂՄՆԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Զարամիտ մարդիկ բամբասանքի միջոցով տարածեցին Բաթում քաղաքի հասարակութեան մէջ, որ իբր թէ ես, ազգութիւնների տարբերութիւն դնելով բանւորների մէջ, չեմ ընդունում իմ ծխախոտի գործարանում վրացիներին և հայերին և որ վերջին ժամանակը ես արձակել եմ վրացիներին և հայերին։ Բացի դրանից, վերոյիշեալ անձինք պրօպագանդ էին անում պատուելի հասարակութեան և պ. պ. վաճառականների մէջն, որ առաջինը չը գործածէ իմ գործարանի արդիւնքները, իսկ երկրորդները չը պահեն ծախելու համար։

Թէպէտ և վերոյիշեալ մեղադրանքների դէմ չէի կամենայ արդարանալ, սակայն, արդարութիւնը իր իսկական պատկերով վերականգնելու համար, յայտարարում եմ, որ իմ գործարանի հիմնադրութեան ժամանակից, այսինքն, 25 տարվայ ընթացքում, երբեք ես տարբերութիւն չեմ դրել բանւորների և ծառայողների մէջ ըստ ազգութեան, շատ լաւ գիտենալով, որ այդպիսի վարմունքը անարժան է քաղաքակրթված մարդկանց, որոնք չեն թոյլ տալ իրանց գործել ֆանատիկոսութիւնից դրդված։ Ընդհակառակն, իմ գործարանը միշտ բաց է եղել ծխախոտի գործի հետ ծանօթ ամէն բանւորի համար. ինչ ազգութեան էլ պատկանելիս լինի նա, որը կարող են վկայել այժմեան բանւորները և ծառայողները։

Բացի դրանից, հաստատում եմ, որ այժմեան բանւորները, տղամարդիկ և կանայք, ընդամէնը 70 հոգի, պատկանում են հետևեալ ազգութիւններին՝ ռուսներ, վրացիք, հայեր, յոյներ, լեհեր, հրէաներ, Թիւրքեր, պարսիկներ և աբխազներ։

Ահա մերկ ճշմարտութիւնը իրերի ներկայ դրութեան մասին, և այդ պատճառով ես հարկադրված եմ հերքել չարամիտ անձանց կեղծ լուրերը որոնք, շատ կարելի է, ծառայում են իրանց անձնական նպատակին և շահերին, որոնց միջոցով կարծում են դիմադրել եմ գործարանի [illegible] աշխատողների [illegible]։

Մնում եմ կատարեալ յարգանօք Լ. Բինիաս-Օղլի։

1—1 Ի. Բինիաս-Օղլի

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ՆԵՐԱՍԱՅՍՈՒԹԻՒՆ
Թիֆլիսի Հայոց-ազնուական ընկերութեան Հայկարանի բաժանմունքի
ՄՈՒՐԱՑԿՈՅԻ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
կիրակի, մայիսի 16-ին
ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԻ
ՄՇՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասանուհի տիկ. Զաբէլի և դերասան պ. Ամօ-Խարազեանի
կը ներկայացնէ

ԵՂԲԱՅՐ ԵՒ ՔՈՅՐ

Դրամա 5 գործ. 6 պատկ. հեղինակ. Գունիայի, Թարգմ. Դ. Տէր-Դաւթեանի։
Մասնակցում են.—Տիկ. Զաբէլ, պ. պ. Ամօ-Խարազեան, Գրիգորեան, Դօշոյեան, Լաչքարեան, Խուդանեան, Մոմճեան, Յարութիւնեան, Նազարբէգեան, Զալաբեան, Սահակեան, Վարդանեան, Փարսադանեան և ուրիշները։
Տեղերի գինը 5-ից մինչև 40 կոպէկ։
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։
Տոմսակները վաճառվում են թատրոնի կասսայում ներկայացման օրը, երեկոյեան ժամը 5-ից։ Խաղամիջոցներին կը նուագէ երաժշտական խումբը։
2—2 Րէժիսոր՝ Ամօ-Խարազեան

Արտիստական Հայկարանի նոր խմբի
կիրակի, մայիսի 16-ին
Ի նպաստ կասսիր—պ. ԱՍԼԱՄԱԶԵԱՆԻ
կը ներկայացնէ
I
Հայերէն—առաջին անգամ նոր վօդ. 1 գործ., հեղ. Աբրամեանի
❀ ԱՒԵՏԻՍ ԱՂԱ ❀
կամ ՐՈՍԶՈՒՆՏԱԼԻ ՊՈՍՏԻ ԿԱՑԱՐԱՆԸ
II
„НЕ ЗМАЯ БРОДУ НЕ СУЙСЯ ВЪ ВОДУ“
вод. II д. соч. Мансфельда.
III
Վրացերէն ԳԵՂԵՑԻԿՈՒՀԻ ՀԵՂԻՆԷԻ ՓՆՏՐՈՒՄԸ
Վօդ.-ֆարս 2 ար. փոխ. Ցագարելու.
Սկիզբն է $8\frac{1}{2}$ ժամ. երեկոյեան.
Տեղերի գինն է 1 րուբ. մինչև 20 կ.
Տոմսակները վաճառվում են կասսայում։ 1—1

Գ. ԲՕՅԱՃԵԱՆԻ
ԿՈՆՑԵՐՏԸ
որ նշանակված էր մայիսի 14-ին
Արտիստական ընկերութեան դահլիճում
յետաձգվում է կիրակի, մայիսի 23-ին
Տոմսակները վաղօրօք կարելի է ստանալ Սուզանաջեանի խանութում։ Ծախված տոմսակները պահում են իրանց ոյժը մայիսի 23-ի համար։ 1—1

Լոյս տեսաւ № 14
Բժ. Ք. Օհանեանի
ԿՈՒՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ
գրքոյկը.
20 երես. ԳԻՆՆ Է 3 ԿՈՊ.
Դիմել՝ Баку, Русскій Торгово-Промыш. банкъ, Іосифу Ярвелянъ.
Նոյն տեղը կարելի է ստանալ նաև հետևեալ հրատարակութիւնները՝
«Անպոչ հորթը», պատմ. Ինգմանի, 2 կոպ.
«Լուր-Դա-Լուր», քրդական պօէմա, Վ. Փափազեանի, 3 կ.
«Էսքիզներ, (Երեք կոպէկ, Խրտուիլակը, Գաբէջրատանը, Սև քաղաքում), Մ. Մանուէլեանի, 5 կոպ.
«Արաղայի դաշտում», պատմ. Վ. Փափազեանի, 4 կոպ.
«Թռչող խոզը», գրոյց, նոյնի, 3 կոպ.
«Երեխաները», Աւ. Ահարոնեանի, 2 կոպ.
Մամուլի տակ են եւ շուտով լոյս կը տեսնեն՝
1) «Փախստականը», լեռն. լեգենդա, Լերմոնտովի, Թարգ. Յ. Տէր-Գէորգեանի, 2 կոպ.
2) «Բուղդալաւաշի զոհը», պատկեր, Միս. Տէր-Դանիէլեանի, 4 կոպ, 1—1

ՇՈՒԼԱՎԷՐԻ մասնաւոր բուժարանի համար հարկաւոր է
Բ Ժ Ի Շ Կ
Ցանկացողներին խնդրում եմ դիմել ինձ՝
1—8 Տանուտէր Վ. Մեհրաբեան

Հ Ր Ա Ւ Է Ր
Մայիսի 16-ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 12-ին Թիֆլիսի Վանքի աւագ եկեղեցումը ժողով է լինելու, նոր երէցփոխ ընտրելու, ուստի դրանով մեծապատիւ պ.պ. ծխերն երկրորդ և վերջին անգամ հրաւիրվում են ներկայ լինել յիշեալ եկեղեցումը ընտրութեանը մասնակցելու.
Գործակալ ա. մասին Թիֆլիսի Գրիգոր աւագ
3—3 քահանայ Մանդակունի

Լոյս տեսաւ առանձին գրքով
Երկրորդ Ա. ՍՈՒՄԲԱՏՕՎԻ
ԴՈՒՇՄԱՆՈՒԹԻՒՆ
Դրամատիքական լեգենդան Վրաստանի անցեալից
Թարգմ. ՋԱԼԱԼ-ՏԷՐ - ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ - ՍԱԼԻԽՄԵԱՆԻ
(Արտատպած Տարազից)
Գինը 50 կ.։ Դիմել՝ թարգմանչին Ставрополь-губер. Учителю Джалалу Іоанисовичу Теръ-Григорянцу կամ Тифлисъ. Редакція „Таразъ“. (չ. ու. կ.) 3—3

Լոյս տեսաւ
ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆՑԻ
ՀԱՑԻ ԽՆԴԻՐ
վէպը, երկրորդ տպագր., գինն է 1 ր. 50 կ.
ծանապարհածախսով 1 ր. 70 կ.
ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ
վէպը, երրորդ տպագր., գինն է 1 ր. 20 կ.
ծանապարհածախսով 1 ր. 45 կ.
Տպագրվում են՝ Պռօշեանի «Շահէն» և Տ. Նժի «Լուսադէմին».
Դիմել՝ Баку. Книжн. маг. С. Д. Арутюнова. (ա. օ) 15—25

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Երեքշաբթի, մայիսի 18-ին
Դերասան Ն, ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԸ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասանուհի Խիթարեանի, օր.օր. Զմշկեանների, Զեփիւրի, Հ. Տէր-Նիկողոսեանի, Քնարիկի, Անահտի. պ. պ. Աթայեանի, Բերինեանի, Փերումեանի, Մանուէլեան Մ., Սաղաթեանի, Արարատեանի, Խուդանեանի և ուրիշների
կը ներկայացնէ
Առաջին անգամ Թիֆլիսում նոր պիես
ՆԿԱՐԻՉ ԹԱՇՃԵԱՆ
Դրամա 4 գործ. հեղ. Լևոն Մանուէլեանի։
Սկիզբն է $8\frac{1}{2}$ ժամին երեկոյեան։
Տոմսակները վաճառվում են թատրոնի կասսայում։
1—2 Րէժիսոր՝ Ն. Յովհաննիսեան

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ՄԻՆԱՍ ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախընթաց տարիների նման մայիսի 10-ից կընդունէ հիւանդներին Կովկասի հանքային ջրերում, Պեատիգօրսկում, Ելիզավետինսկի փողոցում (ռուսաց Սօբօրի դիմաց) տ. Արխիպօվի։
մ. 16,18,21,23,25,27,29,30, յ. 2,4,6,13 1—12

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, մայիսի 20-ին
Բարեհաճ մասնակցութեամբ հայ դերասանական խմբի և թատերասէրների
Տ. Մ Ե Լ Ի Ք Ե Ա Ն Ը
կը ներկայացնէ
ԽԱԹԱԲԱԼԱ
Կօմեդ. 4 արար. և վեց պատկերով հեղ. Գ. Սունդուկեանցի։
Մասնակցում են. տ.տ. Մելիքեան, Մատինեան, Վարդուհի, օր. Յասմիկ, պ.պ. Միրազեան, Տէր-Դաւթեան, Ամօ-Խարազեան, Ղուչչեան, և այլն։
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։
Տեղերի գինը սովորական է։
(կ. հ.) 1—2

Մինչև ամսիս 20-ը լոյս կը տեսնի
«ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՈՍԿԻ»
հանրամատչելի պատկերազարդ գիրքը, ազատ փոխադրած գերմաներէնից. 160 էջ. գինը 40 կ. ցանկացողները դիմելու են Թիֆլիսի գրավաճառներին կամ իրան փոխարողին՝ Ներս. դպրանոց. ուս. Քամալեան Ս.-ին։
Յ ի ս ո ւ ն օ ր ի ն ա կ ո վ կանխիկ գնողներին
(կ. չ. ո.) 38% զիջում։ 1—3

Շ Ա Ր Ո Ւ Ն Ա Կ Վ Ո Ւ Մ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1904 Թ.

ՄՈՒՐՃ

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

(Նոր շրջան IV տարի)
Խմբագրութեան եւ աշխատակիցների նոյն կազմով։

Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ի Ն Ը
Ռուսաստանում՝ տարեկան 10 ր., կէս տարին 6 ր., 1 ամսուան 1 ր.։ **Արտասահման՝** տարեկան 12 ր. (32 ֆ.) կէս տարին 7 ր. (18 ֆ.), 1 ամսուան 1 ր. 20 կ. ($1/2$)։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է
Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Ճավճավաձեան փողոց, տ. № 16։
Մոսկվայում—տիկին Վարվառէ Քանանեանի մօտ (Сухеревск. площ. соб. д.).
Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала «Мурчъ».
Արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction de la revue «MOURTCH».

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ
Եւրոպա—պ. Յակոբ Աղասէր, Zurich (Suisse), Weinbergstr. 103, Hagop Aghasser։ **Պարսկաստան**—Թեհրանի հայոց դպրոցների տեսուչ պ. Լևոն Բաբայեան։ **Եգիպտոս**—Դօկտոր Վ. Փաշայեան խան, Ալէքսանդրիա.

Բաժանորդագինը կարելի է վճարել նաև **մաս-մաս**. սկզբում 5 ր., մայիսի 1-ին 3 ր. և յուլիսի 1-ին 2 ր.— կամ՝ սկզբում 5 ր. և յուլիսի 1-ին 5 ռուբլի։ Գրավաճառներից մաս-մաս բաժանորդագրութիւն չի ընդունվում։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։ Յայտարարութիւնների համար վճարում են—1 երես բանող յայտարարութեան համար 15 ր., $1/2$ եր.—8 ր., $1/4$ եր.—4 ր.։

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւն

Սրանով պատիւ ունի հրաւիրելու պ.պ. բաժնետէրերին Տարեկան Ընդհանուր ժողովի, որը կայանալու է ներկայ 1904 թ. մայիսի 30-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, ընկերութեան գրասենեակում, որը գտնվում է Սերգիեվսկայա փողոցում, Փրիդօնովի տանը։

Պ ա ր ա պ մ ո ւ ն ք ի ա ռ ա ր կ ա ն ե ր ն ե ն.

1) Տարեկան հաշւի ու հաշուեկշռի քննութիւնն ու վաւերացումը վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցման հետ. ծախքերի նախահաշւի, նոյնպէս և ընկերութեան գործունէութեան ծրագրի քննութիւնը 1904 թ. համար։

2) Վարչութեան մի անդամի (§ 9), վերստուգող յանձնաժողովի երեք անդամի և երեք փոխանդամի ընտրութիւնը (§ 21)։

Եթէ ժողովը, սահմանված ձայների քանակութեան բացակայութեան պատճառով չը կայանայ, երկրորդ անգամ նշանակվում է կրկին նոյն տեղը, յունիսի 3-ին, հինգշաբթի օրը, երեկոյեան ժամը $7\frac{1}{2}$-ին, որ կը համարվի կայացած, ի նկատի չառնելով ձայների քանակութիւնը (§ 29)։

Տպագրութեան հաշիւը պ.պ. բաժնետէրերը կարող են ստանալ Ընկերութեան գրասենեակում։ 16, 22, 29 1—3

ՍՕՄԱՏՕԶԱ

կ ա զ դ ո ւ ր ի չ,
ա խ ո ր ժ ա կ գ ր գ ռ ո ղ
մ ի ջ ո ց։

Այդ մասին գրականութիւնը և գրքոյկները ձրիաբար ուղարկում է
Фридр. Байеръ и К, Москва и С. Петербургъ.
Ծախվում է բոլոր դեղատներում և դեղի պահեստներում։ 1—1

Թիֆլիսի վաճառականական դպրոցի տեսչի պաշտօնակատարը յայտարարում է, որ 1904 թ.ի մայիսին դպրոցի ոչ մի դասարանում աշակերտների ընդունելութիւն չի լինի, բացի ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆԻ ԿՐՏՍԵՐ ԲԱԺՆԻՑ, որի 2 բաժանմունքներում կընդունվեն ԱՌԱՆՑ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ 40-ական աշակերտ 7—9 տարեկան հասակի։

Ընդունելութեան մասին առանձին յայտարարութիւն կը լինի օգոստոսին։

ԴԱՍԸՆԹԱՑՆ ԱՒԱՐՏՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ.

1) Անձնական պատուաւոր քաղաքացու և վաճառականութեան կանդիդատի կոչում (վերջինիս կարժանանան շատ լաւ աւարտողները)։

2) Զինուորական ծառայութեան կատարման վերաբերութեամբ՝ առաջին դասակարգի իրաւունքներ։

Բարձրագոյն մասնագիտական դպրոցական հաստատութիւններ և պետական ծառայութեան մտնելու վերաբերութեամբ՝ բէալական դպրոցներ աւարտողների իրաւունքներ։

Պատրաստական դասարանի կրտսեր բաժինը որդիներ տալ ցանկացողները կարող են խնդիր տալ տեսչի անունով՝ հետը կցելով ծննդեան, կոչման և ծաղկի պատուաստման վկայականները. խնդիրներն ընդունվում են դպրոցի գրասենեակում՝ մայիսի 1-ից՝ ամենայն օր, ժամը 9—2-ը ցերեկը։ (հ. կ.) 2—2

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 15-го мая 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԵՍ». Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарянца, Мих. пр. № 81